

Et kreativt indemiljø

Byg med mælkekartoner

Regn med at det kræver et par hundrede mælkekartoner! Skyl kartonerne og lad dem tørre.

Fyld de nederste "byggesten" med gips og sæt dem fast med dobbeltpåklæbende tape til gulvet. Også gerne til væggene, så har bygningen bedre støtte.

Sæt lidt malertape rundt om mælkekartonerne, så de får en ru overflade, og man kan klistre dem sammen med tapetklister.

Miljøet i institutionen sender signaler. Lad det give indtryk af, at legen er vigtig, siger Ylva Andersson, dramapædagog og forelæser om børns leg og læring.

Alle, der arbejder i børnehave og børnehaveklasse er enige om, at legen er vigtig. For barnets udvikling og læring, og for at de får en mulighed for at bearbejde det, der sker omkring dem. Men alle pædagoger tror ikke, at man behøver bruge krudt på legen, men ser den som noget, barnet gør mellem de aktiviteter, som voksne organiserer, fortæller Ylva Andersson.

- Samtidig siger man "tænk, hvor er børn blevet dårlige til at lege". At give udtryk for at legen er vigtig uden at lade det komme til udtryk i institutionen, er et regnestykke, der ikke går op for mig.

Første skridt til forandring er forståelsen af, at det er pædagogens ansvar, om børn leger eller ej. Andet skridt er at lade værre med at strukturere hele dagen i rutiner og voksenstyrede aktiviteter uden at give børnene godt med "ikke-opdelt tid".

- I sådan en institution hvor det kun bliver til øjeblikke, kan børnene mærke, at det ikke er nogen god ide at begynde at lege, for de får alligevel ikke lov at lege færdig.

Når man har indset dette, kan man skabe et miljø, som lokker til leg, og som signalerer, at det er tilladt at lege.

- Et stort, tomt rum "siger" for eksempel kun, at her kan man hoppe, springe og løbe rundt: skab rum i rummet i stedet for, indret med kroge. Det er nok med en kvadratmeter, som skærmes af med stole, hylder eller et stykke stof. En sofa på skrå i et hjørne skaber en hyggelig legekrog.

Tidligere arbejdede Ylva i flere år med at udvikle en legemetodik på en institution udenfor Stockholm. Hun var inspireret af legeforskere som Britta Knutsdorrer-Olofsson og Eva Norénbjörn. Erfaringerne derfra er basis, når Ylva forelæser om legen og vigtigheden af at skabe et miljø, som leder til leg og læring.

- Vores arbejdsgruppe begyndte med at diskutere, hvordan rummene fungerede. Hvilket rum gik de små ikke så gerne ind i? Hvilket blev ikke brugt specielt meget af nogen? Vi formulerede ønsker om, hvordan vi gerne ville

have, at det skulle blive, og hvad vi skulle gøre for, at det skulle blive sådan. At miljøer er foranderlige er alfa og omega, fortæller Ylva.

- Hvis et rum ikke fungerer til leg, må man starte forfra. Måske skal man bruge byggematerialer eller et biltæppe.

På institutionen blev det store rum delt ind i hjørner og kroge ved hjælp af hylder, stole, små borde og andet, som de fandt billigt på loppemarkeder og i genbrugsbutikker:

- Børn kan møblere med dem og lege i dem, de behøver ikke være så forsigtige med alting. Og når de bliver slidte, kan man tage møblerne ud i sandkassen, inden man smider dem til storskrald.

Skærme og gardiner er gode til at skabe rum i rummet. Hvis skærmens ene side skrues fast i en væg, så kan den bruges som værn mod samlinger eller uro. Gardinerne kan sættes op med båndreb og ringe i stoffet, hvis man ikke vil skrue en skinne op i loftet

- Børns leg begynder altid på en lille plet og vokser sig ud derfra. Det er som et distrikt, "her leger vi". Jeg tror, det er et urmenneskeligt behov at markere og indrette sig.

En stue i institutionen byggede en spøgelsesborg af mælkekartoner. En anden valgte at lave junglehytte og rumraket. Bygningerne blev en ekstra legekrog og inspirerede til temaerne samtidig med, at de var en forskønnelse af rummet.

- Det handler om gensidig inspiration. Hvis voksne inspirerer til leg og er åbne for, hvordan børn leger, får man inspiration til temaerne tilbage. Så er det gode samarbejde i gang. Vi bruger det, som er i gang i institutionen, og giver børnenes leg indflydelse. Det er at omsætte virksomhedsplanens smukke ord til praksis. Måske er der kun fem børn, der leger i rumraketten – så kan man have et lille rumtema med dem, fortæller Ylva.

- Voksne må slippe kontrollen. Mange er urolige for, at børnene laver for mange forskellige ting, de synes, det bliver støjende, og at børnene mister koncentrationen. Men det gælder om at have tillid til, at børn også lærer i deres egen leg.

- Kalder man et hjørne for "dukkekrog", så fortæller ordet, hvad den skal bruges til, siger Ylva. – Vi ændrede ordet til "familiekrog" med ønske om, at hjørnet med pædagogens hjælp skulle ændres i fremtiden og nogen gange være frisørsalon, kontor eller noget andet.

For at gøre hjørnet fint lavede en pædagog et vindue af en billig tavleramme fra Ikea med gardiner af flæser og rosetter på blå baggrund, blomsterkrukker i brunt papir med pressede blomster i. Forældrene bidrog med en hel del materiale, som stimulerer til leg. En gammel regnemaskine passer godt til kontoret. En gammel skolebænk er sjov at have, når man leger skole. Et tv uden indmad med låger kan bruges både til dukketeater, hus til sovedyrene og som gemmested for nogen, der vil være i fred lidt tid. En skrivemaskine blev pengemaskine i legen. Børnenes fantasi er uendelig, når det handler om, hvordan ting kan anvendes.

- Nogle gange ommøblerede vi selv, nogle gange sammen med børnene. Det er sjovt at overraske børnene med et nyt scenario, når de kommer i institutionen. Så må man bruge sin egen kreativitet som pædagog også. Alle må deltage, og det bliver et kreativt arbejdsfællesskab. Også tingene på hylderne viser, hvad de voksne vil have, at børnene skal lave i institutionen, siger Ylva.

- Vi havde mest materialer på hylderne. Men vil man have leg, skal man have andre ting. Måske tæpper til at bygge huler med. Børn behøver materialer til deres leg, så bliver de opfindsomme.

Inspireret af legetøjsforskeren Birgitta Almqvist ryddede de op i de legeskuffer, der står højt på hylderne; fyldte dem med materialer og rekvisitter til forskellige lege: rumting, lægekasse, barbiefigurer, sovedyr, vilde dyr, kontorting, rigtigt porcelæn ... masser af forskellige skuffer, som stuerne skiftedes til at have. Nogle for de yngre børn, andre for de ældre.

- Det er den voksnes ansvar at introducere skufferne. Børnene ser dem, men må bede om at låne dem. Underforstået, at de skal aflevere dem tilbage i samme stand, når de er færdige med at lege. Dette må man forklare om og om igen, når man begynder at arbejde legepædagogisk, siger Ylva. Legepædagogik er ingen "alt er i orden-pædagogik", som er fri for regler eller voksens opbakning:

- Selv er jeg ret bestemt og siger fra, hvis de ikke er forsigtige med legetingene. Jeg hænger mig i ganske meget. For at grundlægge de sociale legeregler, for at kunne skiftes, for forståelse og gensidighed kan man ikke vende legen ryggen.

- Fri leg betyder, at barnet får tid til selv at tænke sin leg ud, hvad det behøver til denne leg samt naturligtvis tid til at lege legen.

At materialet er begrænset har en vigtig funktion, fortæller Ylva. Det er ikke nødvendigt, at alle børn gør det samme. Der kan godt foregå en busleg og en byggeleg på samme tid. Et trænet legeøje hører, når legen fungerer, det mærkes på stemmer, tonelejer og hvordan de behandler tingene.

- Hører man, at det udvikler sig, må man gribe ind. Ellers behøver man ikke altid så meget. Så må man lade det være, ikke føle sig unyttig som om, man ikke "gør noget". Undtagen huske at forberede nogle temaer, måle sengebordet man købte på loppemarkedet eller aktivt deltage i de mindre børns leg, som behøver mere støtte.

I institutionen plejer de at udstille en del af legetøjet, beretter Ylva. Omtrent på samme måde som man gør med lokkemad i en madsituation. For eksempel kan man stille trolden op på boghylden eller arrangere dinosaurlandskab på vindueskarmen med en blomsterkrukke ved siden af, så det ser indbydende ud.

- Vi vil have, at der skal være bevægelse i miljøet, at der skal ske noget, der lokker og inspirerer. Trolden står fremme to til tre uger – og måske bliver der et tema ud af det, når vi spiser troldemad, læser troldeeventyr, synger om trolden, skaffer udklædningstøj og så videre.

Men uanset hvor godt man end ordner det for legen, er det de voksnes forestillingsevne, der faktisk afgør, om der virkelig bliver en leg. Børn indordner sig efter, hvilke signaler de voksne giver om, hvad der er ret og rimeligt, fortæller Ylva.

- Det gælder om at være deltagende, så børnene mærker, at man er tilgængelig for leg. Det betyder ikke, at jeg skal være med i legen ofte eller hele tiden, men at jeg fungerer som inspirator, igangsætter og hjælper legen videre, når den går i stå. At jeg tør gå ind og være "løvemor" en tid, når det behøves. Så opfatter børnene, at jeg værdsætter og anerkender deres leg. At være med og lege er en måde at lære børnene at kende på, at komme dem nær. Særligt vigtigt er det at lege i indskolingen, siger Ylva.

- Man får en kontakt, som kan vare flere måneder. Det bliver som en hemmelighed, man har sammen: "kan du huske, da vi gyngede så højt?" Jeg tror, at de får fortrolighed med én, når de ser, at man kan lege. Gennem at deltage i legen lægger man også tonen til, hvad der gælder her: "her i vores institution leger vi meget med hinanden"